

**CRNA GORA
MINISTARSTVO PRAVDE**

**ANALIZA
NORMATIVNO PRAVNOG OKVIRA ZA ZAŠTITU EURA OD FALSIFIKOVANJA
- KRIVIČNI ASPEKT -**

Septembar 2014. godine

Sadržaj

- 1. UVOD**
- 2. MEĐUNARODNI INSTRUMENTI**
- 3. ZAKONODAVSTVO EVROPSKE UNIJE**
- 4. NACIONALNI PRAVNI OKVIR I USKLAĐENOST SA MEĐUNARODNIM INSTRUMENTIMA I EVROPSKIM ZAKONODAVSTVOM**
- 5. ZAKLJUČI I PREPORUKE**

ANEKS: *Tabelatni prikaz usklađenosti nacionalnog zakonodavstva za zaštitu novca od falsifikovanja sa Direktivom 2014/62/EU*

1. UVOD

Falsifikovanje novca postoji skoro od kad postoji i novac. Postojanje falsifikovanog novca u velikim količinama može da stvori ozbiljne probleme ukoliko se ne otkrije i stavi van opticaja. Falsifikovani novac koji je u opticaju umanjuje vrijednost i narušava integritet pravog novca, a u velikoj količini može uzrokovati povećanje cijena zbog „vještačkog“ povećanja novčane ponude.

Euro je danas jedinstvena valuta Evropske unije, koja je zamjenila nacionalne valute u 18 država članica. Euro je kao zvanično sredstvo plaćanja u Crnoj Gori uveden na osnovu Zakona o Centralnoj banci kao zamjena za njemačku marku, koja je 2000. godine zamijenila dinar. Euro je uveden da bi se olakšao promet roba i usluga i međunarodna komunikacija Crne Gore koja kao mala otvorena zemlja želi da ima jaku konvertibilnu valutu na kojoj će zasnivati svoju privredu i lakše se uključivati u evropske ekonomske tokove.

Falsifikovanje eura i drugih valuta ostaje i dalje veliki problem u okviru Evropske unije. Prema podacima Evropske komisije, od njegovog uvođenja 2002. godine, euro je kao valuta bio stalna meta organizovanih kriminalnih grupa koje se bave falsifikovanjem eura, usljed čega je nastala finansijska šteta od najmanje 500 miliona eura.

Sa njegovim uvođenjem, zaštita eura je od fundamentalnog interesa. Međunarodna dimenzija prijetnje u vezi sa falsifikovanjem iziskivala je i dalje iziskuje saradnju na nivou Evropske unije. U cilju zaštite eura od falsifikovanja, na nivou Evropske unije razvijen je pravni okvir u cilju osiguranja te zaštite. Crna Gora, kao zemlja u kojoj je euro zvanično sredstvo plaćanja, u procesu evropskih integracija, posebnu pažnju posvećuje zaštite eura od falsifikovanja u okviru Pregovaračkog poglavlja 24. Naime, Akcioni plan za poglavlje 24 - Pravda, sloboda i bezbjednost sadrži podoblast *Falsifikovanje eura*. Cilj koji je u ovoj podoblasti predviđen i koji je proistekao iz preporuke iz Skrining izvještaja jeste - *Usklađivanje Zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU i jačanje kapaciteta za unapređenje saradnje s OLAF-om (Evropska kancelarija za suzbijanje nelegalne trgovine i finansijskih prevara), Europolom i Evropskom centralnom bankom u ovoj oblasti*. Prva mjera za ispunjenje ovog cilja predstavlja izradu ove analize, koja obuhvata: prikaz evropskih i međunarodnih instrumenata, nacionalnog krivično pravnog okvira za zaštitu eura od falsifikovanja i prikaz usklađenosti nacionalnog okvira sa relevantnim *acqui-em*, iz čega proizilaze zaključci odnosno preporuke za unapređenje istog. Sastavni dio ove analize čini i tabelarni prikaz usklađenosti nacionalnog okvira sa relevantnim evropskim zakonodavstvom.

2. MEĐUNARODNI INSTRUMENTI

Na međunarodnom nivou, osnovni dokument za zaštitu valute od falsifikovanja jeste *Međunarodna konvencija o sprečavanju falsifikovanja valute*. Konvencija je potpisana u Ženevi 1929. godine, a stupila je na snagu 1931. godine. Potpisivanjem ovog ugovora Lige naroda, države članice su preuzele obavezu kažnjavanja radnji falsifikovanja valute¹. Primarno „pravilo“ koje propisuje ova konvencija jeste da države članice ne prave razliku u visini sankcije za krivična djela falsifikovanja domaće valute u odnosu na falsifikovanje strane valute. Konvencijom se utvrđuje da falsifikovanje novca predstavlja krivično djelo koje podliježe izručenju, da se falsifikovani novac mora oduzeti odn. zaplijeniti itd. Takođe, članice su u obavezi da osnuju centralne organe koji imaju dužnost da obavještavaju sve ostale države o povlačenju primjeraka svoje valute iz opticaja i o svim ostalim promjena koje se tiču njihove valute.

Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca bila je jedna je od zemalja potpisnica Međunarodne konvencija o sprečavanju falsifikovanja valute. Međutim, dešavanja 1992. godine, imala su za posljedicu gubitak statusa članice ove konvencije. Nakon što je Republika Jugoslavija 2000. godine ponovo primljena u UN, sukcesija u odnosu na ovu konvenciju nije nastavljena ni tada, ni za vrijeme postojanja državne zajednice. Shodno ovim dešavanjima i imajuću u vidu da je Odlukom o proglašenju nezavisnosti Crne Gore² propisano *“Republika Crna Gora primjenjivaće i preuzeće međunarodne ugovore i sporazume koje je zaključila i kojima je pristupila državna zajednica Srbija i Crna Gora...”*, Crna Gora danas nema status države članice ovog ugovora.

Imajući u vidu značaj i opseg ove konvencije i to da zakonodavstvo Evropske unije na polju krivičnogopravne zaštite eura od falsifikovanja ima za cilj olakšanje njene primjene (vidjeti 3. *Zakonodavstvo Evropske unije*), kao i napore Crne Gore na putu evropskih integracija, proizilazi potreba ratifikacije iste od strane Crne Gore. Treba napomenuti da je na ovu činjenicu ukazivano kako kroz *Izveštaj o analitičkom pregledu usklađenosti zakonodavstva Crne Gore za Poglavlje 32 – Finansijski nadzor*, tako i kroz ekspertske misije i mišljenja predstavnika Evropske kancelarije za borbu protiv prevara - OLAF prilikom izrade Akcionog plana za pregovaračko poglavlje 24.

---

¹ Član 3 Međunarodne konvencija o sprečavanju falsifikovanja valute

“Sledeće radnje predstavljaju kažnjiva krivična djela:

1. *Svaka izrada ili preinačenje valute putem prevare, bez obzira na sredstva koja se koriste;*
2. *Stavljanje falsifikovane valute u opticaj putem prevare;*
3. *Unošenje u zemlju ili primanje odnosno pribavljanje falsifikovane valute sa ciljem da se stavi u opticaj uz saznanje da je falsifikovan;*
4. *Pokušaj izvršenja i svako namjerno učešće u izvršenju gore u izvršenju gore navedenih radnji;*
5. *Pravljenje, primanje, nabavljanje putem prevare uređaja i drugih sredstava koji su posebno pogodni za falsifikovanje ili preinačenje valute.”*

² Odluka je objavljena u "Službenom listu RCG", br. 36/2006 od 5.6.2006. godine.

3. ZAKONODAVSTVO EVROPSKE UNIJE

Kako bi se euro zaštitio u eurozoni i van nje, zakonodavstvo Evropske unije ima za cilj da se osigura pravilna koordinacija mjera protiv njegovog falsifikovanja između nacionalnih državnih organa i odgovarajućih sankcija u nacionalno krivično zakonodavstvo.

Nova Direktiva 2014/62/EU³ o krivično pravnoj zaštiti eura i drugih valuta od falsifikovanja, kojom je zamijenjena Okvirna odluka 2000/383/JHA⁴, stupila je na snagu 22. maja 2014. Za cilj ima jačanje zaštite eura od falsifikovanja putem krivično pravnih mjera i njenim odredbama se dopunjuje i olakšava primjena Ženevske konvencije iz 1929. godine. Iako u osnovnim odredbama Direktiva ne propisuje obavezu potpisivanja odnosno ratifikacije, u preambuli se navodi da se njome dopunjuju odredbe i olakšava primjena Ženevske konvencije, te da je u tom smislu važno da je države članice ratifikuju. Ovo sa razloga što su Ženevskom konvencijom primarno utvrđena osnovana pravila za sprečavanje, krivično gonjenje i kažnjavanje radnji falsifikovanja valute, te ustanovljeno načelo nediskriminacije domaće valute u odnosu na stranu.

Relevantne odredbe koje se tiču krivičnih djela falsifikovanja, u osnovi su iste kao i one koje je propisivala i zamijenjena Okvirna odluka. Novina se, između ostalog ugleda u tome što se omogućava da se specijalni istražni alati, koji se koriste za krivična djela organizovanog kriviminala, mogu koristiti kod teških oblika krivičnog djela falsifikovanja, čime se unapređuje kvalitetet prekograničnih istraga.

Članom 2 Direktive je, pored pravnog lica, propisana i definicija valute, na način da je ispoštovano osnovno načelo nediskriminacije valuta, koje je utvrđeno Ženevskom konvencijom.

Član 3 Direktive propisuje radnje izvršenja krivičnog djela:

“1. Države članice će preduzeti potrebne mjere kako bi obezbijedile da sljedeće radnje, ako su izvršene sa umišljajem, predstavljaju kažnjiva krivična djela:

(a)svaka izrada ili preinačenje valute putem prevare, bez obzira na sredstva koja se koriste;

(b)stavljanje falsifikovane valute u opticaj putem prevare;

(c)uvoz, izvoz, prevoz, primanje ili nabavljanje falsifikovane valute sa namjerom da se stavi u opticaj i uz saznanje da se radi o lažnoj valuti;

(d)pravljenje, primanje, nabavljanje ili posjedovanje putem prevare

(i.)jueđaja, predmeta, kompjuterskih programa i podataka ili bilo kojih drugih sredstava koji su posebno prilagođeni za falsifikovanje ili preinačenje valute; ili

(ii.)zaštitnih obilježja poput holograma, vodenih žigova ili drugih sastavnih djelova valute koji služe za zaštitu od falsifikovanja.

---

³ Direktiva objavljena u Sl. listu Evropske unije L 151/1

⁴ Odluka objavljena u Sl. listu Evropske unije L 140, 14/06/2000 P. 0001 - 0003

2. *Države članice će preduzeti potrebne mjere kako bi obezbijedile da radnje iz stava 1 tač. (a), (b) i (c) ovog člana budu kažnjive i u odnosu na novčanice ili metalni novac koji se proizvode ili koji su proizvedeni upotrebom legalnih postrojenja ili materijala, ali uz kršenje prava ili uslovi pod kojima nadležni organi smiju izdavati novčanice ili metalni novac.*

3. *Države članice će preduzeti potrebne mjere kako bi objezbjedile kažnjavanje radnji iz st. 1 i 2 ovog člana i u odnosu na novčanice i metalni novac koji još nisu izdati, ali su namijenjeni za stavljanje u opticaj kao zakonsko sredstvo plaćanja.”*

Članom 4 i 5 Direktive propisano je kažnjavanje podstrekanja, pomaganja i pokušaja krivičnih djela i sankcije za fizička lica. Što se tiče sankcija, zahtijeva se da one budu djelotvorne, srazmjerne i odvraćajuće, u koje sankcije spada kazna zatvora. Takođe, određene radnje falsifikovanja trebaju da budu kažnjive najdužom kaznom zatvora od u trajanju od najmanje osam odnosno pet godina, dok je za druge lakše oblike, moguće izricanje novčane kazne.

Članom 6 i 7 Direktive propisana je odgovornost pravnih lica za krivična djela koja u njihovu korist izvrši bilo koje lice koje djeluje samostalno ili kao dio organa tog pravnog lica i ima rukovodeću poziciju u okviru pravnog lica na osnovu posebnih ovlašćenja. Takođe, propisana je odgovornost pravnog lica u slučaju kada je zbog nedostatka nadzora ili kontrole od strane odgovornog lica omogućeno da njemu podređeno lice izvrši krivično djelo u njegovu korist, te da odgovornost pravnog lica ne isključuje vođenje krivičnih postupaka protiv fizičkih lica kao izvršilaca, podstrekača ili saučesnika u izvršenju krivičnih djela.

Član 8 propisuje primjenu univerzalnog principa u odnosu na nadležnost za krivično gonjenje krivičnih djela falsifikovanja, a takođe isključuje primjenu principa obostrane kažnjivosti prilikom uspostavljanja nadležnosti u odnosu na krivična djela falsifikovanja.

Članom 9, koji predstavlja novinu u odnosu na zamijenjenu Okvirnu odluku, propisuje se obezbjeđivanje korišćenja efikasnih sredstva istrage, odnosno mjera tajnog nadzora za krivična djela falsifikovanja, poput onih mjera koje se koriste u predmetima organizovanog kriminala ili drugim predmetima teških krivičnih djela. Obzirom na osjetljivost pitanja primjere mjera tajnog nadzora te zadiranja u sferu ljudskih prava, preambula Direktive navodi da bi korišćenje mjera tajnog nadzora trebalo prilagoditi prirodi i težini krivičnih djela za koje se istraga sprovodi.

Ova Direktiva dio je sveobuhvatnog pravnog okvira koji, pored krivično pravnih sadrži administrativne mjere i odredbe koje se odnose na obuku. Između ostalih, tu spadaju:

- Regulatorna 974/98 od 3. maja 1998. godine o uvođenju eura, koja obavezuje sve države članice da obezbijede adekvatne sankcije za falsifikovanje euro novčanica i kovanica;
- Regulatorna 1338/2001 od 28. juna 2001koja utvrđuje potrebne mjere za zaštitu eura od falsifikovanja
- Odluka Evropske Centralne banke ECB/2010/14od 16.septembra 2010. godine o autentičnosti i provjeri i ponovnom stavljanju u opticaj euro novčanica;

- Regulativa Evropskog Parlamenta i Savjeta 1210/2010 od 15. decembra 2010. godine koja se tiče autentičnosti euro kovanica i postupanje sa euro kovanica koje nisu podobne za opticaj;
- Regulation 2182/2004 od 6. decembra 2004. godine u vezi medalja i tokena sličnih euro kovanicama;
- Direktiva 2005/511/JHA od 12. jula 2005. godine o zaštiti eura od falsifikovanja, određivanjem EUROPOL-a za centralni organ za suzbijanje falsifikovanja eura.

4. NACIONALNI PRAVNI OKVIR I USKLAĐENOST SA MEĐUNARODNIM INSTRUMENTIMA I EVROPSKIM ZAKONODAVSTVOM

Pravni okvir Crne Gore na polju krivično pravne zaštite novca od falsifikovanja, koji je skoro u potpunosti usklađen sa međunarodnim instrumentima i evropskim zakonodavstvom, čini Krivični zakonik Crne Gore⁵, Zakonik o odgovornosti pravnih lica za krivična djela⁶ i Zakonik o krivičnom postupku⁷.

Prije svega, definicija termina novac data je u članu 142 stav 26 Krivičnog zakonika:

“Novac je metalni i papirni novac ili novac izrađen od nekog drugog materijala koji je na osnovu zakona u opticaju u Crnoj Gori ili u stranoj državi.”

Ova definicija je usklađena sa onom koju daje Ženevska konvencija i Direktiva 2014/62/EU, bez obzira na to što su ova dva standarda koriste termin “valuta”. Razlog za korišćene termina novac u krivičnom zakonodavstvu leži u činjenici što materijalni propisi kojima se uređuje monetarna politika Crne Gore koriste upravo termin novac odnosno euro, a ne termin valuta. Kao što je već ranije rečeno, euro je u Crnoj Gori zvanično sredstvo plaćanja, te samim tim ne postoji bojazan po pitanju njegove krivično pravne zaštite od falsifikovanja. Sa druge strane, ono što je važnije od jezičkog tumačenja, jeste da ovakva definicija novca u Krivičnom zakoniku, znači da Crna Gora poštuje osnovno načelo nedikriminacije domaćeg u odnosu na strani novac, o čemu je ranije bilo riječi.

U glavi XXIII propisana su krivična djela protiv platnog prometa i privrednog poslovanja, gdje su čl. 258 i 262 propisana krivična djela⁸ koja su usklađena sa Ženevskom

⁵“Sl. list RCG”, br. 70/2003,13/2004, 47/2006 i “Sl. list CG”, br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 40/2013 i 56/2013

⁶“Sl. list RCG”, br. 2/2007, 13/2007 i 30/2012

⁷“Sl. list CG”, br. 57/2009 i 49/2010

⁸**Član 258 Krivičnog zakonika**

Falsifikovanje novca

(1) Ko napravi lažan novac u namjeri da ga stavi u opticaj kao pravi ili ko u istoj namjeri preinači pravi novac, kazniće se zatvorom od dvije do dvanaest godina.

(2) Ko pribavlja, drži, prenosi, unosi ili iznosi lažan novac u namjeri da ga stavi u opticaj kao pravi ili ko lažan novac stavlja u opticaj, kazniće se zatvorom od dvije do deset godina.

(3) Ako je djelom iz st. 1 i 2 ovog člana napravljen, preinačen, stavljen u promet ili pribavljen lažan novac u iznosu koji prelazi petnaest hiljada eura, odnosno odgovarajući iznos u stranom novcu, učinilac će se kazniti zatvorom od pet do petnaest godina.

konvencijom, a samim tim i sa Direktivom 2014/62/EU. Potpuna usaglašenost u dijelu krivičnih djela postignuta je izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika 2010. i 2013. godine, kada je, između ostalog, izvršeno usklađivanje sa Okvirnom odlukom 2000/383/JHA⁹. Navedenim izmjenama i dopunama radnja izvršenja proširena je na držanje, prenošenje, unošenje ili iznošenje falsifikovanog novca, propisana je nova odredba kojom se inkriminiše izrada eura u suprotno sa propisima i odlukama kojima se reguliše njegova izrada (član 258). Takođe, kao posebno krivično djelo propisano je pravljenje, nabavljanje, prodaja, držanje ili davanje drugom holograma ili drugih sastavnih dijelove novca koji služe za zaštitu od falsifikovanja (član 262).

Za navedena krivična djela predviđene su kazne koje su djelotvorne, odvraćajuće i srazmjere, koje su u odnosu na zapriječenu kaznu u skladu sa ovima koje propisuje Direktiva 2014/62/EU. Takođe, Krivični zakonik kroz svoje opšte odredbe propisuje i kažnjavanje podstrekača, pomagača i pokušaj izvršenja ovih krivičnih djela.

Kada se radi o uspostavljanju nadležnosti krivičnog zakonodavstva Crne Gore, ona je utvrđena u Glavi XII Krivičnog zakonika, čime je inkorporirana primjena univerzalnog principa nadležnosti krivičnog zakonodavstva Crne Gore koji zahtijeva Direktiva 2014/62/EU.

Odgovornost pravnih lica i njihovo sankcionisanje za krivična djela falsifikovanje novca, regulisana su Zakonom o odgovornosti pravnih lica za krivična djela. Ovaj zakon je potpunosti usklađen sa Direktivom 2014/62/EU. Njime su uređeni uslovi odgovornosti pravnih lica za krivična djela, krivične sankcije koje se primjenjuju prema pravnim licima i krivični postupak u kome se te sankcije izriču. Dio sankcija na koje Direktiva opciono poziva države članice, propisane su ovim *lex specialis-om*, i na taj način sa ostalim čine skup djelotvornih, odvraćajućih i srazmjernih sankcija.

Zakonik o krivičnom postupku je kao dio krivično pravnog okvira za zaštitu novca od falsifikovanja ovdje je posebno pomenut shodno novini koja je uvedena Direktivom 2014/62/EU. Zapravo, radi daljeg jačanja zakonodavstva protiv falsifikovanja eura i obezbjeđivanja uspješnosti istraga (*kao što je napomenuto u dijelu u kome se detaljnije govori o evropskom zakonodavstvu*), Direktiva obavezuje države da obezbijede nadležnim

---

(4) Ko lažan novac koji je primio kao pravi, pa saznajući da je lažan, stavi u opticaj ili ko zna da je načinjen lažan novac ili da je lažan novac stavljen u opticaj, pa to ne prijavi, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

(5) Lažan novac oduzeće se.

(6) Lažnim novcem, u smislu ovog krivičnog djela, smatra se i novac izrađen na način i od materijala kao pravi novac, suprotno propisima kojima se uređuje izrada novca.

Član 262 Krivičnog zakonika

Pravljenje, nabavljanje i davanje drugom sredstava i materijala za falsifikovanje

(1) Ko pravi, nabavlja, prodaje, drži radi upotrebe ili daje drugom na upotrebu sredstva i materijal zapravljen lažnog novca, platnih kartica ili lažnih hartija od vrijednosti, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

(2) Kaznom iz stava 1 ovog člana kazniće se i ko, radi pravljenja lažnog novca, pravi, nabavlja, prodaje, drži ili daje drugom holograme ili druge sastavne dijelove novca koji služe za zaštitu od falsifikovanja.

(3) Ko pravi, nabavlja, prodaje, drži radi upotrebe ili daje drugom na upotrebu sredstva za pravljenje lažnih znakova za vrijednost, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.

(4) Sredstva iz iz st. 1 do 3 ovog člana oduzeće se.

⁹ Vidjeti dio 3.ZAKONODAVSTVO EVROPSKE UNIJE

organima korištenje djelotvornih istražnih alata za ovaj vid kriminalnih aktivnosti. Ovdje se naravno misli na primjenu mjera tajnog nadzora poput prisluškivanja, tajnog video i audio nadzora, provjeru bankovnih računa i sl. Zakonik o krivičnom postupku Crne Gore u dijelu koji uređuje mjere tajnog nadzora¹⁰, samo djelimično pokriva njihovu primjenu u odnosu na krivična djela koja su utvrđena Direktivom. Mjere tajnog nadzora se tako zbog visine zapriječće kazne mogu prijeniti samo u odnosu na član 258 st. 1, 2 i 3 Krivičnog zakonika. Međutim, imajući u vidu visinu propisanih kazni za krivična djela iz član 258 st. 1, 2 i 3, te da se u samoj Direktivi kao ekvivalent navodi da se radi o alatima koji se koriste ta krivična djela organizovanog kriminala ili drugim teškim krivičnim djelima, i na kraju uzimajući u vidu da korištenje takvih alata uvijek treba prilagoditi prirodi i težini krivičnih djela, čini se da je nacionalno zakonodavstvo u odnosu na ove kriminalne radnje usklađeno sa Direktivom. Sa druge strane, kada su u pitanju radnje falsifikovanja sredstava i materijala za izradu lažnog novca i zaštitu od falsifikovanja odnosno krivično djelo iz člana 262 Krivičnog zakonika, nije moguće primijeniti neku od mjera tajnog nadzora koje predviđa Zakonik o krivičnom postupku.

Iako je obaveza izrade ove analize proistekla iz Akcionog plana za Poglavlje 24, kojim je obuhvaćeno falsifikovanje eura sa krivično pravnog aspekta, valja pomenuti da je preduzet je čitav niz drugih mjera u cilju zaštite novca odnosno eura od falsifikovanja, čiji su rezultati evidentni i efikasni. Ovdje se posebno ističe jačanje:

- nekrivičnog normativnog okvira donošenjem akata koji definišu sumnjive i falsifikovane euro novčanice i kovani novac, utvrđuju postupanje sa sumnjivim i falsifikovanim primjercima euro novčanica i kovanog novca i razmjenu informacija i saradnju sa domaćim i međunarodnim institucijama;
- institucionalnog okvira osnivanjem tri nacionalna centra - Nacionalni centar za borbu protiv falsifikovanja, Nacionalni centar za analizu novčanica i Nacionalni centar za analizu kovanog novca.

5. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Shodno navedenom u prethodnom dijelu ove analize i tabelarni prikaz usklađenosti, čini se opravdanim zaključak da je krivično zakonodavstvo kojim se obezbjeđuje zaštita novca odnosno eura od falsifikovanja na zavidnom nivou, čime Crna Gora pokazuje spremnost za suprostavljanje ovom vidu kriminaliteta.

Nadalje, evidentno je da je Crna Gora od dobijanja Izvještaja o analitičkom pregledu usklađenosti zakonodavstva za Poglavlje 24 do danas, u svoje krivično zakonodavstvo inkorporirala sve preporuke koje su iz njega i drugih relevantnih izvještaja proistekle, kao i one preporuke koje su dobijane od strane eksperta relevantnih evropskih institucija. Naime, izmjenama i dopuna Krivičnog zakonika 2013. godine došlo je do potpunog usklađivanja sa data važećim evropskim zakonodavstvom (Okvirnom odlukom 2000/383/JHA). Na način što je proširena radnja izvršenja krivičnog djela falsifikovanja novca na unošenje i iznošenje falsifikovanog novca iz i u Crnu Goru, važećim Krivičnim

---

¹⁰Mjere tajnog nadzora uređene su čl. 157-162 Zakonika o krivičnom postupku

zakonikom je sada obuhvaćen cijeli krug krivičnih djela koja su utvđena međunarodnim standardima i evropskim zakonodavstvom u ovoj oblasti. Sa druge strane, nakon što su Evropski parlament i Evropski savjet usvojili Direktivu 2014/62/EU, stvorena je obaveza za države članice Evropske unije, a samim tim i za Crnu Goru da na putu ispunjavanja preporuka za prijem u članstvo u Evropsku uniju, pokaže potpunu spremnost za jaču borbu protiv falsifikovanja.

Kao što je ranije rečeno, Direktivom 2014/62/EU zahtijeva se od država članica da omogući da se posebni istražni alati odnosno mjere tajnog nadzora koriste za sva krivična djela koja ona propisuje. Iako su preporuke eksperta u cilju postizanja ovoga išle u smjeru povećanja zapriječene kazne za krivično djelo iz člana 262 st. 1 i 2 Krivičnog zakonika, čini se da veći prostor pruža Zakonik o krivičnom postupku koji metodom taksativnog i limitativnog nabrojanja određuje krivična djela za koja je moguća primjena mjera tajnog nadzora.

Prvi i osnovni instrument na međunarodnom nivou za borbu protiv falsifikovanja novca sa krivično pravnog aspekta je Međunarodna konvencija o sprečavanju falsifikovanja valute od 20. aprila 1929. godine. Okolnosti koje su se dešavale u prošlosti dovele su do toga da Crna Gora nije članica ove konvencije, iako je njeno krivično zakonodavstvo u potpunosti sa njom usklađeno, pa je neophodno da se što prije pristupi njenoj ratifikaciji. Na ovaj način Crna Gora će se pridružiti velikom broju zemalja u kojima ova konvencija predstavlja dio pravnog poretka, među kojima su i članice Evropske unije koje obavezuje Direktiva 2014/62/EU. Takođe, njenom ratifikacijom će se ispuniti i preporuka sadržana u Izvještaju o analitičkom pregledu usklađenosti zakonodavstva Crne Gore za Poglavlje 32, kojim je obuhvaćeno pitanje falsifikovanje eura van krivično pravnog okvira. Treba imati u vidu da je jedan od zaključaka Savjeta Evropske unije¹¹ upravo bio da države članice i Evropska komisija ulože napore kako bi treće države potpisale ovu konvenciju.

Radi osiguranja potpune normativno pravne zaštite eura odn. novca od falsifikovanja, neophodno da ispuniti sljedeće preporuke:

● ***Ratifikovati Međunarodnu konvenciju o sprečavanju falsifikovanja valute od 20. aprila 1929. godine***

● ***Izvršiti dopune Zakonika u krivičnom postupku u dijelu koji se odnosi na krug krivičnih djela za koja je moguće primijeniti mjere tajnog nadzora.***

---

¹¹ Zaključci Savjeta o jačanju saradnje i razmjene informacija na polju borbe protiv falsifikovanja valute, posebno eura; 3135. sastanak Savjeta za pravdu i unutrašnje poslove JHA, Brisel, 13. i 14. decembar 2011. godine

DIREKTIVA 2014/62/EU	ZAKONODAVNI OKVIR CRNE GORE	USKLAĐENOST
<p>Član 2 Definicije</p> <p>a) „valuta” znači novčanice i metalni novac čiji je opticaj zakonski odobren, uključujući euro novčanice i metalni novac čiji je opticaj zakonski odobren na osnovu Regulative (EZ) br. 974/98</p> <p>b) „pravno lice” znači svaki entitet koji prema mjerodavnom pravu ima pravni subjektivitet, izuzev država ili javnih organa koji izvršavaju državna ovlaštenja i javnih međunarodnih organizacija.</p>	<p>Član 142 stav 26 Krivičnog zakonika “Novac je metalni i papirni novac ili novac izrađen od nekog drugog materijala koji je na osnovu zakona u opticaju u Crnoj Gori ili u stranoj državi”</p> <p>Član 4 stav 1 tačka 1 Zakona o odgovornosti pravnih lica za krivična djela “pravno lice je privredno društvo, strano društvo i dio stranog društva, javno preduzeće, javna ustanova, domaća i strana nevladina organizacija, investicioni fond, drugi fond (osim fonda koji isključivo vrši javna ovlaštenja), sportska organizacija, politička partija, kao i drugo udruženje ili organizacija koje u okviru svog poslovanja stalno ili povremeno ostvaruje ili pribavlja sredstva i njima raspolaze”</p> <p>Član 2 Zakona o odgovornosti pravnih lica za krivična djela “(1) Republika Crna Gora (u daljem tekstu: Crna Gora), državni organi i organi lokalne samouprave ne mogu biti odgovorni za krivično djelo. (2) Pravno lice kome je zakonom povjereno</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>

	<p>vršenje javnih ovlaštenja nije odgovorno za krivično djelo koje je učinjeno u vršenju tih ovlaštenja.”</p>	
<p>Član 3 Krivična djela</p> <p>1. Države članice će preduzeti potrebne mjere kako bi obezbijedile da sljedeće radnje, ako su izvršene sa umišljajem,</p>	<p>Član 258 st. 1, 2 i 4 Krivičnog zakonika</p> <p>1) Ko napravi lažan novac u namjeri da ga stavi u opticaj kao pravi ili ko u istoj namjeri preinači pravi novac, kazniće se zatvorom od dvije do dvanaest godina.</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>

<p>predstavljaju kažnjiva krivična djela:</p> <p>(a) svaka izrada ili preinačenje valute putem prevare, bez obzira na sredstva koja se koriste;</p> <p>(b) stavljanje falsifikovane valute u opticaj putem prevare;</p> <p>(c) uvoz, izvoz, prevoz, primanje ili nabavljanje falsifikovane valute sa namjerom da se stavi u opticaj i uz saznanje da se radi o lažnoj valuti;</p>	<p>(2) Ko pribavlja, drži, prenosi, unosi ili iznosi lažan novac u namjeri da ga stavi u opticaj kao pravi ili ko lažan novac stavlja u opticaj, kazniće se zatvorom od dvije do deset godina.</p> <p>(4) Ko lažan novac koji je primio kao pravi, pa saznajući da je lažan, stavi u opticaj ili ko zna da je načinjen lažan novac ili da je lažan novac stavljen u opticaj, pa to ne prijavi, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.</p>	
<p>(d)pravljenje, primanje, nabavljanje ili posjedovanje putem prevare</p> <p>(i.)uređaja, predmeta, kompjuterskih programa i podataka ili bilo kojih drugih sredstava koji su posebno prilagođeni za falsifikovanje ili preinačenje valute; ili</p> <p>(ii.)zaštitnih obilježja poput holograma, vodenih žigova ili drugih sastavnih dijelova valute koji služe za zaštitu od falsifikovanja.</p>	<p>Član 262 Krivičnog zakonika</p> <p>1) Ko pravi, nabavlja, prodaje, drži radi upotrebe ili daje drugom na upotrebu sredstva i materijal zapravljenje lažnog novca, platnih kartica ili lažnih hartija od vrijednosti, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.</p> <p>(2) Kaznom iz stava 1 ovog člana kazniće se i ko, radi pravljenja lažnog novca, pravi, nabavlja, prodaje, drži ili daje drugom holograme ili druge sastavne dijelove novca koji služe za zaštitu od falsifikovanja.</p> <p>(3) Ko pravi, nabavlja, prodaje, drži radi upotrebe ili daje drugom na upotrebu sredstva za pravljenje lažnih znakova za vrijednost, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>

<p>2. Države članice će preduzeti potrebne mjere kako bi obezbijedile da radnje iz stava 1 tač. (a), (b) i (c) ovog člana budu kažnjive i u odnosu na novčanice ili metalni novac koji se proizvode ili koji su proizvedeni upotrebom legalnih postrojenja ili materijala, ali uz kršenje prava ili uslovi pod kojima nadležni organi smiju izdavati novčanice ili metalni novac.</p>	<p>Član 258 stav 6 Krivičnog zakonika</p> <p>6) Lažnim novcem, u smislu ovog krivičnog djela, smatra se i novac izrađen na način i od materijala kao pravi novac, suprotno propisima kojima se uređuje izrada novca.</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>
<p>3. Države članice će preduzeti potrebne mjere kako bi objezbjedile kažnjavanje radnji iz st. 1 i 2 ovog člana i u odnosu na novčanice i metalni novac koji još nisu izdati, ali su namijenjeni za stavljanje u opticaj kao zakonsko sredstvo plaćanja.</p>	<p>Član 258 stav 6 Krivičnog zakonika</p> <p>6) Lažnim novcem, u smislu ovog krivičnog djela, smatra se i novac izrađen na način i od materijala kao pravi novac, suprotno propisima kojima se uređuje izrada novca.</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>
<p>Član 4 Podstrekavanje, pomaganje i pokušaj</p> <p>1. Države članice će preduzeti potrebne mjere kako bi obezbijedile da podstrekavanje i pomaganje u izvršenju krivičnog djela iz člana 3 budu kažnjivi kao krivično djelo.</p> <p>2. Države članice će preduzeti potrebne mjere kako bi obezbijedile da pokušaj izvršenja krivičnog djela iz člana 3 stav 1 tač. (a), (b) ili (c), člana 3 stava 2 ili člana 3 stava 3 u vezi sa radnjama iz člana 3 stava 1 tač. (a), (b) i (c) bude kažnjiv kao krivično djelo.</p>	<p>Čl. 20, 24, 25 i 27 Krivičnog zakonika</p> <p>Pokušaj Član 20</p> <p>(1) Ko sa umišljajem započne izvršenje krivičnog djela, ali ga ne dovrši, kazniće se za pokušaj krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna, a za pokušaj drugog krivičnog djela samo kad zakon izričito propisuje kažnjavanje i za pokušaj.</p> <p>(2) Kao započinjanje izvršenja krivičnog djela smatra se i upotreba određenog sredstva ili primjena određenog načina izvršenja, ako su oni zakonom određeni kao obilježja krivičnog djela.</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>

(3) Učinilac će se za pokušaj kazniti kaznom propisanom za krivično djelo, a može se i blaže kazniti.

Podstrekavanje

Član 24

(1) Ko drugog sa umišljajem podstrekne da učini krivično djelo, kazniće se kao da ga je sam izvršio.

(2) Ko drugog sa umišljajem podstrekava na izvršenje krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna, a djelo ne bude ni pokušano, kazniće se kao za pokušaj krivičnog djela.

Pomaganje

Član 25

(1) Ko drugom sa umišljajem pomogne u izvršenju krivičnog djela, kazniće se kao da ga je sam izvršio, a može se i blaže kazniti.

(2) Kao pomaganje u izvršenju krivičnog djela smatra se naročito: davanje savjeta ili uputstava kako da se izvrši krivično djelo, stavljanje učiniocu na raspolaganje sredstava za izvršenje krivičnog djela, stvaranje uslova ili otklanjanje prepreka za izvršenje krivičnog djela, kao i unaprijed obećano prikrivanje krivičnog djela, učinioca, sredstava kojima je krivično djelo izvršeno, tragova krivičnog djela ili predmeta pribavljenih krivičnim djelom.

	<p>Kažnjavanje podstrekača i pomagača za pokušaj i lakše krivično djelo Član 27 (1) Ako je krivično djelo ostalo u pokušaju podstrekač i pomagač će se kazniti za pokušaj. (2) Ako je izvršilac izvršio lakše krivično djelo od onog na koje se podstrekavanje ili pomaganje odnosi, a koje bi bilo njime obuhvaćeno, podstrekač i pomagač će se kazniti za krivično djelo koje je učinjeno. (3) Odredba stava 2 ovog člana neće se primijeniti ako bi se podstrekač strože kaznio primjenom člana 24 stav 2 ovog zakonika.</p>	
<p>Član 5 Sankcije za fizička lica 1.Države članice će preduzeti potrebne mjere kako bi obezbijedile da sankcije za radnje iz čl. 3 i 4 budu djelotvorne, srazmjerne i odvraćajuće. 2.Države članice će preduzeti potrebne mjere kako bi obezbijedile da krivična djela iz člana 3 stava 1 tačka (d), krivična djela iz člana 3 stav 2 i krivična djela iz člana 3 stav 3 u vezi sa radnjama iz člana 3 stav 1 tačka (d) budu kažnjiva najtežom sankcijom koja uključuje zatvaranje. 3.Države članice će preduzeti potrebne mjere kako bi obezbijedile da krivična djela iz člana 3 stav 1 tačka (a) i člana 3 stav 3 u vezi sa radnjama iz člana 3 stav 1 tačka (a) budu kažnjiva najdužom kaznom zatvora od</p>	<p>Čl. 258 i 262 Krivičnog zakonika Falsifikovanje novca Član 258 (1) Ko napravi lažan novac u namjeri da ga stavi u opticaj kao pravi ili ko u istoj namjeri preinači pravi novac, kazniće se zatvorom od dvije do dvanaest godina. (2) Ko pribavlja, drži, prenosi, unosi ili iznosi lažan novac u namjeri da ga stavi u opticaj kao pravi ili ko lažan novac stavlja u opticaj, kazniće se zatvorom od dvije do deset godina. (3) Ako je djelom iz st. 1 i 2 ovog člana napravljen, preinačen, stavljen u promet ili pribavljen lažan novac u iznosu koji prelazi petnaest hiljada eura, odnosno odgovarajući iznos u stranom novcu,</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>

<p>u trajanju od najmanje osam godina.</p> <p>4. Države članice će preduzeti potrebne mjere kako bi obezbijedile da krivična djela iz člana 3 stav 1 tač. (b) i (c) i člana 3 stav 3 u vezi sa radnjama iz člana 3 stav 1 tač. (b) i (c) budu kažnjiva najtežom kaznom zatvora u trajanju od najmanje pet godina.</p> <p>5. Za krivično djelo iz člana 3 stav 1 tačka (b) države članice mogu propisati djelotvorne, srazmjerne i odvraćajuće krivične sankcije pored onih koje su propisane u stavu 4 ovog člana, uključujući novčane kazne i kaznu zatvora, ako je falsifikovani novac primljen bez saznanja da se radi o falsifikovanom novcu, ali je sa znanjem da se radi o falsifikovanom novcu dalje stavljen u opticaj.</p>	<p>učinilac će se kazniti zatvorom od pet do petnaest godina.</p> <p>(4) Ko lažan novac koji je primio kao pravi, pa saznajući da je lažan, stavi u opticaj ili ko zna da je načinjen lažan novac ili da je lažan novac stavljen u opticaj, pa to ne prijavi, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.</p> <p>(5) Lažan novac oduzeće se.</p> <p>(6) Lažnim novcem, u smislu ovog krivičnog djela, smatra se i novac izrađen na način i od materijala kao pravi novac, suprotno propisima kojima se uređuje izrada novca.</p> <p>Pravljenje, nabavljanje i davanje drugom sredstava i materijala za falsifikovanje</p> <p>Član 262</p> <p>(1) Ko pravi, nabavlja, prodaje, drži radi upotrebe ili daje drugom na upotrebu sredstva i materijal za pravljenje lažnog novca, platnih kartica ili lažnih hartija od vrijednosti, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.</p> <p>(2) Kaznom iz stava 1 ovog člana kazniće se i ko, radi pravljenja lažnog novca, pravi, nabavlja, prodaje, drži ili daje drugom holograme ili druge sastavne dijelove novca koji služe za zaštitu od falsifikovanja.</p> <p>(3) Ko pravi, nabavlja, prodaje, drži radi upotrebe ili daje drugom na upotrebu sredstva za pravljenje lažnih znakova za vrijednost, kazniće se novčanom kaznom ili</p>	
---	--	--

	<p>zatvorom do dvije godine. (4) Sredstva iz iz st. 1 do 3 ovog člana oduzeće se.</p>	
<p>Član 6 Odgovornost pravnih lica 1. Države članice će preduzeti potrebne mjere kako bi obezbijedile da pravna lica mogu biti odgovorna za krivična djela iz čl. 3 i 4 koja u njihovu korist izvrši bilo koje lice koje djeluje samostalno ili kao dio organa tog pravna lica i koja ima rukovodeću poziciju u okviru pravnog lica na osnovu (a) ovlašćenja za zastupanje pravnog lica; (b)ovlašćenja za donošenje odluka u ime pravnog lica; ili (c) ovlašćenja za sprovođenje kontrole u okviru pravnog lica. 2. Države članice će obezbijediti da pravno lice može biti odgovorno onda kada je usljed nedostatka nadzora ili kontrole od strane lica iz stava 1 ovog člana omogućeno da lice koje je podređeno tom pravnom licu izvrši krivično djelo iz čl. 3 i 4 u njegovu korist. 3. Odgovornost pravnog lica iz st. 1 i 2 ovog člana ne isključuje vođenje krivičnih postupaka protiv fizičkih lica kao izvršilaca, podstrekača ili saučesnika u izvršenju krivičnih djela iz čl. 3 i 4.</p>	<p>Član 5 Zakona o odgovornosti pravnih lica za krivična djela</p> <p>Osnov odgovornosti pravnog lica Pravno lice je odgovorno za krivično djelo odgovornog lica koje je djelujući u ime pravnog lica u okviru svojih ovlašćenja učinilo krivično djelo u namjeri da za to pravno lice ostvari kakvu korist. Odgovornost pravnog lica postoji i onda kada je djelovanje tog odgovornog lica bilo u suprotnosti sa poslovnom politikom ili nalogima pravnog lica.</p> <p>Član 6 Krivičnog zakonika</p> <p>(1)Krivično djelo može se učiniti činjenjem ili nečinjenjem. (2) Krivično djelo je učinjeno nečinjenjem kad je učinilac propustio činjenje koje je bio dužan da izvrši. (3)Nečinjenjem može biti učinjeno i krivično djelo koje zakonom nije određeno kao nečinjenje, ako je učinilac propuštanjem dužnog činjenja ostvario obilježja krivičnog djela.</p>	<p>Potpuno usklađeno</p>

	<p>Član 6 stav 2 Zakona o odgovornosti pravnih lica za krivična djela</p> <p>(2) Odgovornost pravnog lica ne isključuje krivičnu odgovornost odgovornog lica za učinjeno krivično djelo.</p>	
<p>Član 7 Sankcije za pravna lica Države članice će preduzeti potrebne mjere kako bi obezbijedile da se odgovorom pravnom licu iz člana 6 mogu izreći djelotvorne, srazmjerne i odvrćajuće sankcije, koje uključuju krivične ili nekrivične novčane kazne, a mogu uključivati i druge sankcije poput (a)isključenje iz prava na javne beneficije ili pomoć; (b)privremene ili trajne zabrane obavljanja privrednih djelatnosti; (c)sudskog nadzora; (d)sudske likvidacije; (e)privremenog ili trajnog zatvaranja ogranka pravnog lica koji su korišćeni za izvršenje krivičnog djela.</p>	<p>Čl. 12 st. 1, 13 i 28 st.1 Zakona o odgovornosti pravnih lica za krivična djela</p> <p>Vrste sankcija Član 12 Sankcije za krivično djelo koje se mogu izreći pravnom licu su: 1) kazna; 2) uslovna osuda; 3) mjere bezbjednosti.</p> <p>Vrste kazni Član 13 (1)Pravnom licu mogu se izreći sljedeće kazne: 1) novčana kazna; 2) prestanak pravnog lica.</p> <p>Vrste mjera bezbjednosti Član 28 (1)Za krivična djela za koja su odgovorna pravna lica mogu se izreći sljedeće mjere bezbjednosti: 1) sačinjavanje i sprovođenje programa djelotvornih, neophodnih i razumnih mjera;</p>	<p>Potpuno usklađeno (vrste sankcije koje propisuje Direktiva postavljene su kao moguće odn. nisu mandatorne)</p>

	<p>2) oduzimanje predmeta; 3) javno objavljivanje presude; 4) zabrana obavljanja određenih privrednih ili drugih djelatnosti.</p>	
<p>Član 8 Nadležnost 1.Svaka država članica će preduzeti potrebne mjere kako bi uspostavila svoju nadležnost nad krivičnim djelima iz čl. 3 i 4, kada je (a)krivično djelo u potpunosti ili djelimično izvršeno na njenoj teritoriji; ili (b)izvršilac krivičnog djela njen državljanin. 2. Svaka država članica čija je valuta euro će preduzeti potrebne mjere kako bi uspostavila svoju nadležnost kada su krivična djela iz čl. 3 i 4 izvršena van njene teritorije, barem u slučaju kada su ona povezana eurom i kada (a)se izvršilac nalazi na teritoriji te države članice, a nije izručen; ili (b)su falsifikovane novčanice ili metalni novac eura, koji su povezani sa tim krivičnim djelom, otkriveni na teritoriji te države članice. Svaka država članica će, u cilju krivičnog gonjenja krivičnih djela iz člana 3 stav 1 tačka (a), člana 3 st. 2 i 3, kada su u vezi sa članom 3 stav 1 tačka (a), kao i u slučaju podstrekavanja, pomaganja i pokušaja</p>	<p>Čl. 133-137 Krivičnog zakonika Vremensko važenje krivičnog zakonodavstva Član 133 (1) Na učinioca krivičnog djela primjenjuje se zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela. (2) Ako je poslije izvršenja krivičnog djela izmijenjen zakon, jednom ili više puta, primijenice se zakon koji je najblaži za učinioca. (3) Na učinioca krivičnog djela koje je određeno zakonom sa određenim vremenskim trajanjem primjenjuje se taj zakon, bez obzira na to kad mu se sudi, ako tim zakonom nije drukčije određeno. (4) Mjere bezbjednosti i vaspitne mjere propisane novim zakonom mogu se primijeniti na učinioca, ako nijesu za njega nepovoljnije od onih koje su se mogle primijeniti prema zakonu koji je važio u vrijeme izvršenja djela. Važenje krivičnog zakonodavstva na teritoriji Crne Gore</p>	<p>Potpuno usaglašeno</p>

<p>izvršenja tih krivičnih djela, preduzeti potrebne mjere kako bi obezbjedila da uspostavljanje njene nadležnost ne podliježe uslovu da te radnje predstavljaju krivična djela u mjestu njihovog izvršenja.</p>	<p>Član 134 (1) Krivično zakonodavstvo Crne Gore važi za svakog ko na njenoj teritoriji učini krivično djelo. (2) Krivično zakonodavstvo Crne Gore važi i za svakog ko učini krivično djelo na domaćem brodu, bez obzira gdje se brod nalazi u vrijeme izvršenja djela. (3) Krivično zakonodavstvo Crne Gore važi i za svakog ko učini krivično djelo u domaćem civilnom vazduhoplovu ili u domaćem vojnom vazduhoplovu, bez obzira gdje se vazduhoplov nalazio u vrijeme izvršenja krivičnog djela.</p> <p>Važenje krivičnog zakonodavstva Crne Gore za učinioce određenih krivičnih djela izvršenih u inostranstvu</p> <p>Član 135 Krivično zakonodavstvo Crne Gore važi za svakog ko u inostranstvu učini krivično djelo iz čl. 357 do 369, čl. 371 do 374 i čl. 447 do 449 ovog zakonika ili iz člana čl. 258 i 268 ovog zakonika, ako se falsifikovanje odnosi na novac koji je u vrijeme izvršenja krivičnog djela bio zakonsko sredstvo plaćanja u Crnoj Gori.</p>	
--	--	--

Važenje krivičnog zakonodavstva Crne Gore za državljanina Crne Gore koji učini krivično djelo u inostranstvu

Član 136

(1) Krivično zakonodavstvo Crne Gore važi za državljanina Crne Gore i kad u inostranstvu učini koje drugo krivično djelo, osim krivičnih djela navedenih u članu 135 ovog zakonika, ako se zatekne na teritoriji Crne Gore ili joj bude izručen.

(2) Pod uslovima iz stava 1 ovog člana krivično zakonodavstvo Crne Gore važi i za učinioca koji je postao državljanin Crne Gore poslije izvršenja krivičnog djela.

Važenje krivičnog zakonodavstva Crne Gore za stranca koji učini krivično djelo u inostranstvu

Član 137

(1) Krivično zakonodavstvo Crne Gore važi i za lice koje nije državljanin Crne Gore koje van teritorije Crne Gore učini prema njoj ili njenom državljaninu krivično djelo i kad nijesu u pitanju krivična djela navedena u članu 135 ovog zakonika ili učini krivično djelo iz čl. 276a, 276b, 422, 422a, 423 i 424 ovog zakonika, u čije izvršenje je na bilo koji način uključen državljanin Crne Gore, ako se zatekne na teritoriji Crne Gore ili joj bude izručen.

(2) Krivično zakonodavstvo Crne Gore važi i za lice koje nije državljanin Crne Gore koje

	<p>prema stranoj državi ili prema strancu učini u inostranstvu krivično djelo za koje se po zakonu zemlje u kojoj je učinjeno može izreći kazna zatvora od četiri godine ili teža kazna, ako se zatekne na teritoriji Crne Gore, a ne bude izručen stranoj državi. Ako ovim zakonikom nije drukčije određeno, sud u takvom slučaju ne može izreći težu kaznu od one koja je propisana zakonom zemlje u kojoj je krivično djelo učinjeno.</p>	
<p>Član 9 Sredstva istrage Države članice će preduzeti potrebne mjere kako bi obezbijedile da su efikasna sredstva istrage, poput onih koja se koriste u predmetima organizovanog kriminala ili drugim predmetima teških krivičnih djela, dostupna licima, jedinicama ili službama koje su odgovorne za vođenje istrage ili krivično gonjenje krivičnih djela iz čl. 3 i 4.</p>	<p>Član 158 Zakonika o krivičnom postupku</p> <p>Krivična djela za koja mogu biti naređene mjere tajnog nadzora Mjere iz člana 157 ovog zakonika mogu se narediti za krivična djela:</p> <p>1) za koja se može izreći kazna zatvora u trajanju od deset godina ili teža kazna; 2) sa elementima organizovanog kriminala;</p>	<p>Djelimično usklađeno</p>

	<p>3) sa elementima korupcije, i to: pranje novca, prouzrokovanje lažnog stečaja, zloupotreba procjene, primanje mita, davanje mita, odavanje službene tajne, protivzakonito posredovanje, kao i zloupotreba ovlašćenja u privredi, zloupotreba službenog položaja i prevara u službi za koja je propisana kazna zatvora od osam godina ili teža kazna;</p> <p>4) otmica, iznuda, ucjena, posredovanje u vršenju prostitucije, prikazivanje pornografskog materijala, zelenaštvo, utaja poreza i doprinosa, krijumčarenje, nedozvoljeno prerađivanje, odlaganje i skladištenje opasnih materija, napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti, sprječavanje dokazivanja, zločinačko udruživanje, nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija, nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi;</p> <p>5) protiv bezbjednosti računarskih podataka.</p>	
--	---	--